

POLSKI INSTYTUT SPRAW
MIĘDZYNARODOWYCH

BIURO BADAŃ I ANALIZ

BIULETYN

nr 43 (383) • 20 lipca 2006 • © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Adam Eberhardt,
Łukasz Kulesa, Emil Pietras (sekretarz Redakcji)

Szczyt G8 w Sankt Petersburgu

Artur Gradziuk

Przewodniczącym G8 i organizatorem szczytu po raz pierwszy była Federacja Rosyjska. Jako najważniejszy priorytet swego przewodnictwa wyznaczyła bezpieczeństwo energetyczne. W trakcie szczytu przyjęto deklarację o ogólnych zasadach funkcjonowania globalnego rynku energetycznego, która nie zawiera jednak indywidualnych zobowiązań, np. w sprawie likwidacji monopolu na tranzyt gazu z Rosji. Nie udało się uzgodnić rozwiązania konfliktu izraelsko-libańskiego, ale potwierdzono wolę współpracy państw G8 na rzecz wstrzymania wojskowych programów nuklearnych Iranu i KRLD.

Doroczny szczyt G8 odbył się 15-17 lipca 2006 r. w Sankt Petersburgu. Po raz pierwszy gospodarzem szczytu była Federacja Rosyjska, przyjęta do grupy w 1997 r., ale niebiorąca udziału w spotkaniach ministrów finansów i szefów banków centralnych G7. Jako państwo przewodniczące grupie Rosja wyznaczyła dla G8 w tym roku trzy najważniejsze zagadnienia: bezpieczeństwo energetyczne, edukacja i walka z chorobami zakaźnymi. Szczyt odbywał się w cieniu kryzysu na Bliskim Wschodzie i walk między Izraelem a Libanem.

Bezpieczeństwo międzynarodowe. Konflikt bliskowschodni stał się jednym z głównych tematów dyskusji podczas szczytu. Zarysowały się istotne różnice stanowisk państw G8 wobec kryzysu izraelsko-libańskiego. Po długich i trudnych negocjacjach zaakceptowano wspólne oświadczenie, w którym obarczono ekstremistów z Hezbollahu i Hamasu odpowiedzialnością za przemoc i rozszerzenie się konfliktu oraz wezwano ich do zaprzestania ataków. Zaapelowano do Izraela o powściągliwość w działaniach, unikanie ofiar wśród ludności cywilnej oraz zniszczeń w infrastrukturze. Nie uzgodniono jednak sposobu rozwiązania konfliktu, co po raz kolejny uwiarydliło brak jednomyślności G8 w kwestiach Bliskiego Wschodu.

Przywódcy G8 przyjęli deklarację o nieprolifracji broni masowego rażenia. W dokumencie uznali prawo państw do dostępu i korzystania z energii nuklearnej, jeśli jest wykorzystywana do celów pokojowych, a państwa wypełniają swe zobowiązania dotyczące nieprolifracji. Wyrazili również zaniepokojenie rozwojem programów nuklearnych w Iranie i KRLD oraz potwierdzili swe wcześniejsze stanowiska: skierowanie sprawy Iranu do RB ONZ oraz wezwanie KRLD do wznowienia rozmów sześciostronnych.

Na szczycie dyskutowano też o walce z terroryzmem. Prezydenci Putin i Bush przyjęli wspólną Globalną inicjatywę walki z terroryzmem nuklearnym. Zakłada ona rozszerzenie i przyspieszenie działań na rzecz lepszej kontroli nad materiałami nuklearnymi i radioaktywnym oraz zapobiegania kradzieży i przemytowi tych materiałów. Ma temu służyć powołanie międzynarodowego centrum wzbogacania uranu oraz przetwarzania zużytego paliwa nuklearnego. Głównym celem tej inicjatywy ma być uniemożliwienie dostępu do broni masowego rażenia terrorystom.

Bezpieczeństwo energetyczne. Ponieważ rosną ceny surowców energetycznych, a Rosja jest jednym z głównych ich dostawców, bezpieczeństwo energetyczne było naturalnym przedmiotem rozmów przywódców G8. Przewodnictwo Rosji w G8 rozpoczęło się jednak od wstrzymania dostaw gazu do Ukrainy i ich ograniczenia do innych państw europejskich. Zrodziło to obawy, iż Rosja też może być źródłem zagrożenia dla bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych.

nych. Członkami G8 są zarówno państwa będące głównymi światowymi odbiorcami surowców energetycznych, jak i Rosja oraz Kanada, liczący się dostawcy.

Pomimo różnic w postrzeganiu bezpieczeństwa energetycznego przywódcy G8 przyjęli deklarację wyznaczającą ogólne zasady poprawy funkcjonowania globalnego rynku energetycznego. Konieczne działania mają się koncentrować na: podniesieniu przejrzystości i stabilności rynków energetycznych, poprawie klimatu inwestycyjnego w sektorze energetycznym, efektywniejszym wykorzystaniu energii, dywersyfikacji źródeł energii, zapewnieniu bezpieczeństwa infrastruktury energetycznej.

Przyjęty dokument ma charakter deklaracyjny. Nie wyznaczono konkretnych narzędzi kontroli i stabilizacji cen surowców, ale za pozytywną należy uznać inicjatywę o wzmocnieniu systemu gromadzenia danych na temat rezerwy ropy i innych surowców energetycznych. Dzięki niemu lepiej będą znane możliwości i źródła uzupełnienia dostaw surowców w razie wahań ich podaży. Przywódcy G8 zaapelowali o redukcję barier dla inwestycji w sektorze energetycznym na wszystkich etapach dostaw energii, ale nie określili wymagań dla poszczególnych państw. Odzwierciedla to różnicę zdań między UE i Rosją. UE zależy na zwiększeniu dostępu do rosyjskich złóż ropy i gazu oraz do infrastruktury tranzytowej, która jest obecnie pod kontrolą monopolisty państwowego – Gazpromu. Rosji natomiast chodzi o dostęp do europejskiego rynku dystrybucji.

Deklaracja przywódców G8 w sprawie bezpieczeństwa energetycznego wyznacza podstawowe zasady jego poprawy. Jednakże w przyszłości konieczne będą bardziej konkretne działania i zobowiązania poszczególnych członków, co nie będzie proste, biorąc pod uwagę różnice interesów. Świadczy o nich spór między UE i FR o Europejską Kartę Energetyczną. Rosja odmawia ratyfikacji dokumentu, obawiając się negatywnych konsekwencji liberalizacji rynku surowców.

Walka z chorobami zakaźnymi, edukacja. W przyjętej deklaracji zapowiedziano zwiększenie międzynarodowej współpracy w walce z chorobami zakaźnymi. Priorytetem jest walka z HIV/AIDS, a celem zapewnienie do 2010 r. powszechnego dostępu do leczenia. Zaakceptowano rosyjską propozycję włączenia państw Europy Wschodniej i Azji Centralnej do inicjatywy *Global HIV Vaccine Enterprise*, mającej przyspieszyć badania nad szczepionką przeciwko HIV. Każdy z członków G8 przyjął indywidualne zobowiązania finansowania organizacji międzynarodowych i globalnych programów walki z chorobami zakaźnymi, lecz w większości są one powtórzeniem wcześniejszych obietnic.

W deklaracji na temat edukacji zobowiązano się do promocji „globalnego społeczeństwa innowacyjnego” przez integrację trzech elementów „trójkąta wiedzy”: edukacji, badań i innowacyjności. Podkreślono potrzebę zwiększenia wymiany w dziedzinie nauki i nowych technologii oraz stworzenie systemu uznawania edukacji i kwalifikacji zdobytych za granicą. W tym celu postanowiono powołać grupę ekspertów, która ma wypracować kryteria i procedury oceny kwalifikacji zdobytych w poszczególnych państwach. Przywódcy G8 zadeklarowali wsparcie dla współpracy w celu podniesienia poziomu edukacji na świecie, lecz wpisuje się to we wcześniejsze działania innych organizacji międzynarodowych (np. UNESCO) i praktyczne znaczenie deklaracji G8 budzi wątpliwości.

Inne zagadnienia. Pomimo zapowiedzi, Rosji i USA nie udało się osiągnąć porozumienia w sprawie warunków członkostwa Rosji w WTO. Różnice zdań wciąż pozostały, a najważniejsze z nich dotyczą: ochrony własności intelektualnej, przepisów sanitarnych i fitosanitarnych, dostępu inwestorów zagranicznych do rynku usług bankowych, ubezpieczeń i sektora energetycznego. Przywódcy G8 (bez Rosji) wydali również deklarację w sprawie przedłużających się negocjacji WTO w ramach rundy z Doha. Wyznaczyli 15 sierpnia br. jako datę zawarcia porozumienia, biorąc pod uwagę dotychczasowy przebieg negocjacji, trudno traktować tę deklarację jako wystarczająco silny impuls do przewyższenia obecnej różnicy stanowisk najważniejszych stron negocjacji. Ponadto przywódcy G8 wydali dokument w sprawie walki z korupcją oraz łamania praw własności intelektualnej.

Organizacja szczytu była dla Rosji okazją do zademonstrowania, że jest pełnoprawnym członkiem G8, przynajmniej w sprawach politycznych. Rosji nie udało się wykorzystać rocznego okresu przewodnictwa do uzyskania członkostwa w G7 ministrów finansów i szefów banków centralnych, ale tę porażkę sprawnie zakamuflowano. Choć tegoroczny szczyt nie przyniósł znaczących nowych inicjatyw, z pewnością miał duże znaczenie prestiżowe dla prezydenta Putina, zwłaszcza w wymiarze wewnątrzpolitycznym. Wobec krytyki Rosji za zahamowanie procesów demokratyzacji, jak również rosnącego znaczenia innych państw (Chiny, Indie), pojawiają się pytania o to, czy członkostwo FR w G8 jest w pełni uzasadnione i czy skład G8 jest reprezentatywny. G8 w przyszłości będzie musiała rozważyć formułę swego funkcjonowania. Gospodarzem szczytu G8 w 2007 r. będą Niemcy.